

Eventyr

BLUE MOON. Her ses fuldmånen under formørkelsen nytårsaften 2009.

Foto: Frank Sørensen

PLEIADERNE KALDES også De Syv Søstre.

Af Per Rieffestahl
redaktion@nordjyske.dk

Astronomiens år er vel overstået - og det ny årti indledt med brask og bram!

Nytåret gav os sne og kulde, som vi sjældent oplever det. Og selve nytårsaften kunne fejres med en fuldmåne, som oven i købet blev delvis dækket af Jordens skygge inden midnat.

Altså en partiel måneformørkelse.

Det var den anden fuldmåne i december, hvilket gør den værdig til den spøjse betegnelse "Blue Moon". To fuldmåner i samme måned er ikke så almindeligt. Det skete dog både i januar og marts 1999, hvori mod februar i 1999 slet ingen fuldmåne havde.

Fænomenet har ingen speciel astronomisk interesse, men giver snarere anledning til lidt folkloristisk spøg og skæmt - og vilde ideer. Og dem skal der også være plads til.

Nogle påstår, at udtrykket har eksisteret i flere hundrede år, og at det blandt andet skulle skyldes nogle iagttagelser af en blåligt farvet måne i 1883, hvor støvet fra vul-

kanen Krakatoa farvede solnedgangene grønne og fuldmånen blå.

I 1927 skulle støvstorme i Indien have forårsaget samme fænomen. Ligeledes forlyder det, at en blå måne også blev set i Nord Amerika i 1951 på grund af røg i atmosfæren fra store skovbrande.

Jeg vil så personligt bidrage med min egen iagttagelse fra et sted i Østrig denne sidste nytårsaften, hvor fuldmånen efter den partielle formørkelse netop tittede frem gennem de meget tynde sneskyer, der hang mellem bjergtoppene, og hvor jeg faktisk oplevede den som blålig. Så var det altså sandt, det der med den blå måne.

Udtrykket "Blue Moon" kan med held anvendes, når man ikke vil give et alt for skråsikkert løfte til en dame, man flirter med: "I'll marry you, m'lady, when the Moon is blue". Sætningen har den sandhed i sig, at man aldrig skal sige aldrig. Hverken i det sociale liv - eller når man beskæftiger sig med astronomi. Sjældent, men dog undertiden, er månen blå!

Begrebet "Blue Moon" er også betegnelsen for en følelse af ensomhed og tristesse. Denne følelse kan

afhjælpes med 3 cl hvid rom, 2 cl Galliano, 1 cl blå curacao, 4 cl. fløde og lidt frisk mynte. Cocktailen "Blue Moon"!

Vi forlader med denne drink dette århundredes nuller og tage hul på tierne. Hvad vil de bringe rent astronomisk?

Sæson for stjernekyggeri

Helt nært og kontant: Urania Observatoriet i Aalborg har efter den lange stilstand på grund af reparationer genoptaget sit folkeoplysende arbejde og vil i vinterperioden oplyse alle interesserede om stjerner, planeter og andre himmelobjekter på vinterhimlen.

Næsten alle kender Karlsvognen. Den er et godt udgangspunkt for orientering på vinterens nattehimmel. Karlsvognen er på himlen hele året igennem. Dette stjernebillede er cirkumpolart, hvilket vil sige, at det ses kredse om Nordstjernen, eller Polaris, som den også kaldes.

Det er imidlertid på denne årstid, man også bør give sig tid til at lære nogle andre stjernebilleder at kende. Først og fremmest Orion, som står fint og magtfuldt på himlen til langt hen på foråret. Det er vint-

rens stjernebillede par excellence og indeholder så mange spændende stjerner og tåger, at man kan få mange, mange nætter til at gå med at studere dem alle.

Først og fremmest vil det være smart at lære constellationens form at kende. Den er meget markant med de tre bæltstjerner i midten og to klare stjerner henholdsvis over og under dem. De hedder Betelgeuse og Rigel. Hvis man kigger nøjere efter vil man til højre (mod vest) kunne se en bue af stjerner, der kan opfattes som den bue, jægeren Orion holder ud foran sig på sine jagtture. Under Orions "bælte" ses en gaståge, som er ganske tydelig i en almindelig prismekikkert. Den hedder Orion-tågen og er en lysende samling af gas, hvor stjerner fødes hele tiden.

Man kunne kalde det en stjernefabrik. Tågen er 1500 lysår væk, hvilket ikke er så langt, når vi beskæftiger os med afstande i rummet. Hvis man går tættere på tågen og anvender en større kikkert eller et godt teleskop, vil detaljerne myldre frem. For eksempel kan man se et mørkt område, som kaldes Fiskens Mund. Lige i nærheden